

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 1958, sp. zn. 1 Ec 137/58

Číslo: 9/1959

Právní věta:

K otázce žalob na JZD o zaplacení poplatku z prodlení podle § 7 vyhl. min. fin. č. 7/1953 Ú. v.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.09.1958

Spisová značka: 1 Ec 137/58

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Družstvo jednotné zemědělské

Předpisy:

Druh: Stanoviska

Sbírkový text rozhodnutí:

U některých soudů vznikly pochybnosti při rozhodování o žalobách podávaných na JZD o zaplacení poplatků z prodlení pro opožděné placení faktur, a to zejména v tom směru, zda soud může poplatek z prodlení snížit. Placení poplatku z prodlení bylo upraveno vyhláškou min. fin. č. 364/1952 Ú. l., která však byla nahrazena vyhláškou ministerstva financí č. 240/1955 Ú. l. (§ 18 této vyhlášky), o fakturování a placení za zboží a práce. Stejně tak byla vyhláška č. 365/1952 Ú. l. nahrazena vyhláškou č. 241/1955 Ú. l., o fakturování a placení investičních prací, dodávek strojů a zařízení, jakož i generálních oprav.

Obě tyto vyhlášky (č. 240/1955 a č. 241/1955 Ú. l.) se vztahují nepochybně, pokud jde o povinnost platit poplatek z prodlení při prodlení odběratele s placením faktury i na JZD, jak plyne nejen z ustanovení § 1 odst. 2 a § 15 vyhl. č. 240/1955 Ú. l. a § 1 odst. 3 vyhl. č. 241/1955 Ú. l., nýbrž i z výslovné zmínky o JZD na některých místech vyhlášky, např. v ustanovení § 5 odst. 13, § 6 odst. 2 vyhl. č. 240/1955 Ú. l. a § 24 odst. 14 vyhl. č. 241/1955 Ú. l., i když JZD sama podle § 1 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 240/1955 Ú. l. a § 1 odst. 1 písm. c) č. 2 vyhl. č. 241/1955 Ú. l. na základě těchto vyhlášek tento poplatek jako dodavatelé požadovat nemohou. (Takové oprávnění i povinnost mají JZD ovšem podle § 6 vyhl. min. fin. č. 262/1952 Ú. l., o fakturování a placení dodávek zboží a prací uskutečněných jednotnými zemědělskými družstvy.)

O snížení poplatku z prodlení stanoví § 16 odst. 3 vyhl. č. 240/1955 Ú. l. toto: Penále nebo poplatek z prodlení ve výši 10 Kčs může odběratel, popř. dodavatel, prominout. Penále nebo poplatek z prodlení nad tuto částku nelze prominout nebo snížit. Ministerstvo financí může v případech celostátního

dosahu povolit výjimku.

Stejně ustanovení má § 31 odst. 2 vyhl. č. 241/1955 Ú. l.

Pochybnosti o tom, zda může soud tento poplatek z prodlení snížit, vznikají patrně z toho, že druhá věta citovaného ustanovení navazuje na větu první, která mluví o snížení (propadnutí) jako o oprávnění stran, z čehož se dovozuje, že právo snížení poplatku z prodlení nad částku 10 Kčs náleží soudu (arbitráži), a to podle §§ 286 a 287 obč. zák.

Tento výklad je nesprávný. Že snížení poplatku z prodlení v případech, kde převyšuje 10 Kčs, nenáleží soudu ani arbitráži, plyne z těchto úvah: Zákaz snížení nebo prominutí poplatku vyššího než 10 Kčs adresovaný pouze stranám by byl zcela zbytečný, když plyne již z ustanovení § 7 odst. 4 vyhl. č. 240/1955 Ú. l. a § 26 odst. 3 vyhl. č. 241/1955 Ú. l., které účtování poplatku z prodlení ukládají straně k tomu oprávněné zároveň jako její povinnost, a z ustanovení § 36 vl. nař. č. 33/1955 Sb., o hospodářských smlouvách, podle něhož prominutí, snížení nebo započtení majetkových sankcí mezi stranami je neplatné. Krom toho objektivní formuláře druhé věty na rozdíl od věty první („Nelze prominout nebo snížit“) je zřejmě volena právě proto, aby vyjádřila, že toto právo nenáleží ani orgánu rozhodujícímu o povinnosti platit poplatek z prodlení, a to bez rozdílu, zda je jím soud či arbitráž. Zcela nepochybně to pak plyne z další věty, že výjimku může v případech celostátního významu povolit ministerstvo financí. Snížením poplatku z prodlení by tedy soud nebo arbitráž zasahovaly do kompetence náležející výhradně ministerstvu financí.

Tato speciální úprava vylučuje pak použití ustanovení § 286 obč. zák., podle něhož soud může nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu přiměřeně snížit. Nehledě k tomu, že tu nejde o pokutu smluvní, nýbrž o majetkovou sankci, která je stranám uložena citovanými normami bez ohledu na vůli stran a bez zřetele na zavinění prodávající strany, pamatuje i ustanovení § 287 obč. zák. na to, že i při smlouvách hospodářských se užije předchozího ustanovení jen pokud nebylo ujednáno jinak (znění tohoto ustanovení je stejně úzké, neboť výhrada tato platí i pro případy, kdy něco jiného ustanovují právní předpisy).

Je tedy snížení poplatku z prodlení upraveného ustanovením § 7 odst. 4 vyhl. č. 240/1955 Ú. l. a § 26 odst. 3 vyhl. č. 241/1955 Ú. l. podle § 16 odst. 3 vyhl. č. 240/1955 Ú. l., pokud se týče podle § 31 odst. 1 vyhl. č. 241/1955 Ú. l., přesahuje-li 10 Kčs, jiným způsobem než rozhodnutím ministerstva financí vyloučeno. To platí jak pro rozhodnutí soudu, tak pro rozhodnutí arbitráže. (Srov. co se druhého týče rozhodnutí hlavního arbitra republiky Československé č. 1041/5795/57/II uveřejněné pod č. 46 v časopise Socialistická zákonnost 1958, str. 142.)

Na povinnost platit poplatek z prodlení nemá vlivu ani to, že snad strana, která poplatek z prodlení účtuje, nesplnila povinnost zvlášť označit ve faktuře (správně v příkaze k provedení úhrady poplatku z prodlení), že jde o úhradu poplatku z prodlení (§ 7 odst. 7 vyhl. č. 240/1955 Ú. l., § 26 odst. 5 vyhl. č. 241/1955 Ú. l.) nebo povinnost účtovat poplatek z prodlení do 30 dnů po získání všech podkladů pro stanovení výše (§ 7 odst. 6 vyhl. č. 240/1955 Ú. l. a § 26 odst. 4 vyhl. č. 241/1955 Ú. l.). Na nedodržení těchto povinností není totiž stanovena sankce ztráty oprávnění účtovat poplatek z prodlení a ve druhém případě dokonce je výslovně stanoveno, že z toho důvodu nelze odmítat placení poplatku z prodlení.

Soudy musí ovšem i z úřední povinnosti zkoumat, zda nárok na poplatek z prodlení nezanikl uplynutím šestiměsíční lhůty počínající zpravidla uplynutím následujícího dne po zaplacení faktury (§ 16 odst. 2 vyhl. č. 240/1955 Ú. l., resp. § 31 odst. 1 vyhl. č. 241/1955 Ú. l.).

K tomu je třeba uvést, že citovaným ustanovením nelze rozumět tak, že by poplatek z prodlení nebylo lze v žádném případě požadovat ve vyšší částce, nežli jaká odpovídá době 6 měsíců. To by bylo v

rozporu s ustanovením § 7 odst. 4 vyhl. č. 240/1955 Ú. l., pokud se týče § 26 odst. 3 vyhl. č. 241/1955 Ú. l., pokud stanovení výši tohoto poplatku podle délky prodlení bez časových omezení. Citovaná ustanovení tedy stanoví lhůtu 6 měsíců pro uplatnění nároku na tento poplatek jako podmínku, jejíž nesplnění má za následek zánik nároku, nemají však význam pro otázku výše poplatku.

Poněvadž příslušné vyhlášky používají pro majetkovou sankci, o níž v těchto případech jde, zcela důsledně a jednoznačně termínu poplatek z prodlení, neměly by ani soudy zaměňovat tento termín s termíny jiných majetkových sankcí (penále, pokuta z prodlení).

Třeba dodat, že pokud by snad šlo ještě o staré případy, které se posuzují podle vyhlášky č. 364/1952 Ú. l., po případě podle vyhl. č. 365/1952 Ú. l., platí o nich totéž, neboť příslušná ustanovení jsou v podstatě shodná. To platí i o případech spadajících pod vyhláškou min. fin. č. 172/1956 Ú. l., o zjednodušeném fakturování drobných dodávek zboží a prací a o poplatku z prodlení a penále (§ 4 cit. vyhl.).

V případech, jež by bylo lze podřadit pod ustanovení posl. věty § 16 odst. 3 vyhl. č. 240/1955 Ú. l., pokud se týče § 31 odst. 2 vyhl. č. 241/1955 Ú. l. (případy celostátního dosahu) bylo by třeba se obrátit na ministerstvo financí.